

ВІДГУК

офіційного опонента, доктора педагогічних наук,

Романишиної Оксани Ярославівни на дисертацію Бузовської Юлії Федорівни за темою «Підготовка майбутніх судноводіїв до міжкультурного спілкування засобами інформаційно-комунікаційних технологій», подану до захисту на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – «Теорія і методика професійної освіти»

1. Актуальність обраної теми

Підготовка висококваліфікованих фахівців різного профілю є вимогою сьогодення до організації освітнього процесу у вищих навчальних закладах. Підвищення якості професійної підготовки майбутніх судноводіїв ставлять перед вищою морською освітою України ХХІ століття задачі щодо вдосконалення знань, вмінь та навичок професійної діяльності у майбутніх офіцерів навігаційного містка. Служба у багатонаціональному та мультикультурному екіпажі робить міжкультурну комунікацію невід'ємною частиною професійного та соціального життя судноводіїв завдяки їхньому спілкуванню з представниками інших країн та культур на борту судна та поза його межами.

З аналізу науково-педагогічних джерел робимо висновок, що концептуальні засади професійної підготовки майбутніх судноводіїв та інших фахівців морської галузі в різних її аспектах були предметом досліджень багатьох учених (Н. Бобришева, С. Волошинов, Т. Гульчук, О. Доброштан, В. Захарченко, С. Козак, Л. Ліпшиць, М. Міусов, В. Смелікова, М. Шерман та ін.). Ефективність інформаційно-комунікаційних технологій для якісної освіти розглядалась у дослідженнях В. Бикова, І. Богданової, Г. Васяновича, Р. Гуревича, М. Жалдака, М. Кадемії, М. Сметанського, В. Шахова та ін.

Поза увагою науковців не залишилась проблема підготовки майбутніх фахівців до міжкультурного спілкування та формування їхньої міжкультурної

компетентності, що задекларовано у їх наукових розвідках (О. Баглай, О. Байбакова, І. Бахов, М. Беннет, Н. Захарчук, Н. Кобзар, Дж. Коестер, Т. Колбіна, О. Кричківська, Дж. Куллман, М. Лустіг, Р. Льюїс, А. Попеску, Р. Портер, Л. Самовар, О. Сніговська, А. Солодка, Д. Стрінгер, В. Терехова, М. Хайд, Е. Холл, Е. Холлідей, Н. Якса та ін.).

Особливий інтерес викликає проблема підготовка майбутніх судноводіїв, покликаних у процесі своєї професійної діяльності вирішувати складні завдання, приймати відповідні рішення, до міжкультурного спілкування засобами інформаційно-комунікаційних технологій. Тому є потреба у розробленні методики їхньої підготовки до цієї діяльності для становлення кваліфікованих фахівців судноводійського профілю. Отже, дисертаційне дослідження, виконане Бузовською Ю. Ф., актуальне. Підтвердженням цього є наявність суперечностей, визначених автором.

2. Ступінь обґрунтованості наукових висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, та їх достовірність

Адекватна й оптимальна методологія, концептуально-порівняльний, історико-логічний, системно-структурний аналіз, педагогічне моделювання, узагальнення, систематизація та аналіз теоретичного матеріалу й одержаних результатів забезпечив високий рівень обґрунтування основних положень та висновків наукового дослідження. Потужна експериментальна база, 3 заклади вищої освіти, які задіяні у підготовці майбутніх судноводіїв, засвідчили достовірність отриманих результатів. Ґрунтовний аналіз 229 найменувань, з них 42 – іноземною мовою забезпечує високий ступінь обізнаності дисертантки з обраною проблемою. Наукова робота підпорядкована реалізації мети та виконанню поставлених завдань.

У першому розділі – «Теоретичні засади підготовки майбутніх судноводіїв до міжкультурного спілкування засобами інформаційно-комунікаційних технологій» здійснено поняття «підготовка майбутніх судноводіїв

до міжкультурного спілкування засобами інформаційно-комунікаційних технологій», «міжкультурне спілкування», «підготовленість майбутніх судноводіїв до міжкультурного спілкування засобами інформаційно-комунікаційних технологій», визначено стан дослідження проблеми підготовки майбутніх судноводіїв до міжкультурного спілкування засобами ІКТ, схарактеризовано та обґрунтовано педагогічні умови підготовки майбутніх судноводіїв до міжкультурного спілкування засобами інформаційно-комунікаційних технологій.

Заслуговує на увагу аналіз філософських, психологічних, культурологічних, педагогічних джерел й емпіричного досвіду здійснений Бузовською Ю.Ф., що дало змогу науково інтерпретувати міжкультурне спілкування майбутніх судноводіїв як суспільне, культурологічне та особистісне явище (с.36 – 75).

Цікавим є досвід роботи дисертантки із використання засобів ІКТ в аудиторній підготовці майбутніх судноводіїв до міжкультурного спілкування стали програми «NetClass Pro» та «Nibelung» (с.62-63).

Заслуговує на увагу обґрунтованість складників підготовленості майбутніх судноводіїв до міжкультурного спілкування (с.72-82).

У другому розділі «Експериментальна робота з реалізації педагогічних умов підготовки майбутніх судноводіїв до міжкультурного спілкування засобами інформаційно-комунікаційних технологій» удосконалено критерії з відповідними показниками, подана характеристика рівнів підготовленості майбутніх судноводіїв до міжкультурного спілкування засобами ІКТ (високий, задовільний, низький), розроблено й науково обґрунтовано модель підготовки майбутніх судноводіїв до міжкультурного спілкування засобами ІКТ, подано результати констатувального й прикінцевого етапів дослідження.

Дисертанткою детально продумано діагностувальні методики дослідження підготовленості майбутніх судноводіїв до міжкультурного спілкування засобами ІКТ за кожним показником (с. 132). Особливу увагу

заслуговують авторські розробки подані у додатках. Освітній процес не залучає до успішного вирішення цих питань наявні інформаційні, комунікаційні, організаційні, методичні та інші можливості.

Має практичне значення розроблений Бузовською Ю. Ф. елективний курс «Міжкультурне спілкування майбутніх судноводіїв» із системою репродуктивних, інтерактивних та комунікативних вправ і завдань з використанням засобів ІКТ. Це забезпечує комплексний розвиток складників підготовленості майбутніх судноводіїв до міжкультурного спілкування засобами інформаційно-комунікаційних технологій.

Ефективність авторської педагогічної моделі пояснюється впливом факторів, серед яких найбільш суттєвими були: принципи системності і послідовності, методологічні підходи (компетентнісний, системний, комунікативний, ситуативно-контекстний та особистісно-зорієнтований) й дидактичні принципи (принцип зв'язку теорії з практикою, систематичності і послідовності, індивідуалізації, гуманізації та демократизації, міждисциплінарної інтеграції) та сукупністю обраних педагогічних умов, інноваційних методик і форми проведення занять та ін.

Загальні висновки дисертаційного дослідження адекватні його завданням, повною мірою відображають зміст і структуру дисертації, чітко сформульовані, несуть конкретне смислове навантаження, забезпечують цілісне сприйняття дисертаційної роботи. Зміст автореферату є ідентичним змісту дисертації.

Особливу увагу заслуговують додатки до дисертації у яких відображено авторські методики перевірки показників для визначених критеріїв.

3. Наукова новизна результатів дослідження

Найбільш суттєвими отриманими результатами можна відмітити те, що *вперше*:

1) *виявлено й обґрунтовано* педагогічні умови підготовки майбутніх судноводіїв до міжкультурного спілкування засобами інформаційно-

комунікаційних технологій (забезпечення міжпредметних та міжциклових зв'язків у підготовці майбутніх судноводіїв до міжкультурного спілкування засобами ІКТ у контексті соціально-гуманітарних та професійно-зорієнтованих дисциплін; наявність позитивної мотивації майбутніх судноводіїв до міжкультурного спілкування для досягнення успіху комунікації з представниками різних культур та етносів; активізація ролі викладача-фасилітатора як суб'єкта освітнього процесу); *визначено* структуру підготовленості майбутніх судноводіїв до міжкультурного спілкування засобами ІКТ (мотиваційно-когнітивний, діяльнісно-креативний та особистісно-рефлексійний компоненти); *виявлено* критерії (настановно-змістовий, операційно-творчий та індивідуально-оцінний) із відповідними показниками, схарактеризовано рівні підготовленості майбутніх судноводіїв до міжкультурного спілкування засобами ІКТ (високий, задовільний, низький);

2) *розроблено і науково обґрунтовано* модель підготовки майбутніх судноводіїв до міжкультурного спілкування засобами ІКТ із відповідними етапами (теоретико-інтеграційний, практико-зорієнтований, практико-конструктивний); *уточнено* сутність понять «міжкультурне спілкування», «підготовленість майбутніх судноводіїв до міжкультурного спілкування засобами інформаційно-комунікаційних технологій»;

3) *визначено* поняття «підготовка майбутніх судноводіїв до міжкультурного спілкування засобами інформаційно-комунікаційних технологій».

4. Значущість результатів для науки й практики і можливі шляхи їх використання

Заслуговують на увагу практична значимість одержаних результатів, що полягає в розробленні та реалізації:

✓ моделі підготовки майбутніх судноводіїв до міжкультурного спілкування засобами ІКТ;

✓ упровадженні діагностувальної та експериментальної методик підготовки майбутніх судноводіїв до міжкультурного спілкування засобами ІКТ;

✓ елективного курсу «Міжкультурне спілкування майбутніх судноводіїв» із системою репродуктивних, інтерактивних та комунікативних вправ і завдань з використанням засобів ІКТ.

У практичному вимірі положення дисертації можуть слугувати підґрунтям для підготовки курсантів в системі вищої морської освіти та післядипломної освіти; для розроблення освітніх програм, методичних і навчальних посібників з підготовки майбутніх судноводіїв до міжкультурного спілкування засобами ІКТ, а також для широкого кола викладачів, аспірантів, курсантів, магістрантів та ін.

5. Повнота викладу результатів дослідження в опублікованих працях

Результати дослідження висвітлено в 13 одноосібних наукових працях, серед яких: 4 статей у фахових наукових виданнях України, 1 – у науковому періодичному зарубіжному виданні, 8 – апробаційного характеру.

6. Оцінка змісту й оформлення дисертації та автореферату

Дисертаційне дослідження Бузовської Ю.Ф. та автореферат написано грамотно і оформлено відповідно чинних вимог до дисертацій такого рангу. Загальні висновки дисертаційного дослідження адекватні його завданням, повною мірою відображають зміст і структуру дисертації, чітко сформульовані, несуть конкретне смислове навантаження, забезпечують цілісне сприйняття дисертаційної роботи. Зміст автореферату ідентичний основним положенням дисертації.

7. Зауваження щодо змісту дисертації

Однак, оцінюючи позитивно рецензоване дисертаційне дослідження вважаємо за необхідне зупинитися на зауваженнях та побажаннях:

1. На наш погляд, доцільно було б роботу переструктурувати: поділити

на три розділи, а відповідно змінити їх назву. В першому, другому розділах розглянути аналіз наукових праць, теоретичні аспекти власного дослідження, у третьому – методику, етапи та результати експерименту.

2. На нашу думку матеріал п. 1.1 поданий у реферативному вигляді і недостатньо висловлено думки автора з питання підготовки майбутніх судноводіїв до міжкультурного спілкування як педагогічної проблеми.

3. У дисертаційному дослідженні подаються два терміни «підготовка» та «підготовленість». Бажано їх конкретизувати. Якщо підготовленість розглядається як кінцевий результат, цей термін краще замінити на готовність, так як він є більш чітким і характеризує завершеність процесу.

4. На сторінці 60 подано перелік засобів ІКТ для ефективної підготовки майбутніх судноводіїв до міжкультурного спілкування (рис. 1.1) з поділом на аудиторні та дистанційні. Відмітимо, що для останніх можна вказати технології Web 2.0, які зручніші у використанні ніж офісні аналоги. Далі за текстом можна було б вказати на особливості їх використання саме для судноводіїв при вивченні навчальних дисциплін задіяних в експерименті.

5. У роботі виділено складники підготовленості майбутніх судноводіїв до міжкультурного спілкування, але окремо не розглядається інформаційно-комунікативний, що було б доцільно з огляду до теми дослідження.

6. Відмічаючи оригінальність моделі підготовки майбутніх судноводіїв до міжкультурного спілкування засобами інформаційно-комунікаційних технологій зауважимо про те, що її варто було б доповнити завдання, принципами та науково-педагогічними підходами, що описано на сторінках дисертації. Це показало б цілісність педагогічного процесу.

7. Велика увага в описовій формі приділена висновкам студентів в результаті вивчення певних тем (ст. 201 – 203). Робота виграла коли б продемонструвати результати в оригіналі за допомогою фото.

Але висловлені зауваження суттєво не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційного дослідження.

Загальний висновок

Дисертаційна робота Бузовської Юлії Федорівни за темою «Підготовка майбутніх судноводіїв до міжкультурного спілкування засобами інформаційно-комунікаційних технологій» є завершеною, самостійною науковою працею, в якій отримані нові науково обґрунтовані результати, що в сукупності становлять суттєвий внесок у теорію і методику навчання. Виконана робота відповідає вимогам «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника» (п. 9, 11-14), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 р. №567, зі змінами та доповненнями (Постанова Кабінету Міністрів України №656 від 19.08.2015 р. щодо докторських дисертацій, Наказ Міністерства освіти і науки України «Про затвердження вимог до оформлення дисертацій» № 40 від 12.01. 2017 р.), паспорту спеціальності, а її автор Бузовська Юлія Федорівна заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – «Теорія і методика професійної освіти».

Офіційний опонент

доктор педагогічних наук, доцент
доцент кафедри інформатики та
методики її навчання

Тернопільського національного
педагогічного університету ім. В.Гнатюка

О.Я.Романишина

